

Schrijfoopdracht 6 Milo de Mol woont in een hol

SLO, mei 2024

Focus van instructie

In deze les leren leerlingen:

- wat woordrijm en beginrijm zijn.

Vertel de leerlingen dat ze de komende les het laatste gedichtje gaan schrijven en dat het thema weer 'eropuit' is: het gaat over dieren in de natuur.

Fase 1: Oriëntatie op de schrijfoopdracht

Bij activiteit 3 is het prentenboek 'Het rijmt niet op mol'¹ voorgelezen. Lees het verhaal opnieuw voor en blik terug op de schrijfoopdracht uit les 3 waarin de kinderen in een vierluik hebben getekend wat de mol eet, hoe de mol speelt, graaft en slaapt. Zo maakten de leerlingen een informatietekst over de mol.

In deze les gaan ze een gedicht maken over de mol of een ander dier in de natuur. Na het verhaal 'Een oesje' hebben de leerlingen vorige keer geoefend met klinkerrijm. Wie kan er nog een voorbeeldje geven van klinkerrijm?

Vertel de kinderen dat ze vandaag ook gaan rijmen en dat ze gaan oefenen met een ander rijm. Vraag wat er allemaal rijmt op geit? Wat rijmt er allemaal op mol? Noteer de rijmwoorden (woordrijm) die de kinderen noemen op het digibord of een groot vel.

Idealiter zijn er kaartjes met afbeeldingen aanwezig, want een geschreven woord zonder plaatje zegt de meeste leerlingen nog niks. Wel kunnen ze door het noteren zien dat de klanken overeenkomen, omdat de letters hetzelfde zijn (**mol-hol**)

Vraag de leerlingen daarna wat opvalt aan de namen 'Gis de Geit en Milo Mol'. Welke letters horen ze? Het gaat erom dat de beginletter hetzelfde is. De kinderen benoemen (met hulp) de letters G en M. Omdat de beginletters hetzelfde zijn heet dit rijm beginrijm. Beginrijm is waarschijnlijk nieuw voor de meeste leerlingen. Daarom gaan ze ermee spelen.

Maak groepjes van vier of vijf leerlingen, de groepjes gaan er op verschillende momenten aan werken zodat je hen een voor een kunt begeleiden. Vraag het

¹ Het rijmt niet op Mol van Bethan Clarke, vertaald door Bette Westera, Uitgeverij Witte Leeuw, 2023.

eerste groepje om zoveel mogelijk namen met dezelfde beginletter te bedenken en wijs eerst op bestaande namen: Dikkie Dik, Berend Botje, Henny de Heks, Poekie Poes. Kennen ze zelf ook namen die met dezelfde letter beginnen? Misschien hun eigen voor- en achternaam? (Mariska Maas, Jan Jansen). Daarna doen ze ditzelfde met dierennamen: Aadje Aap, Berend Beer, Erik Egel, Mo Muis, Kaatje Kangaroo, Hanna Hond.

Fase 2: De schrijfoopdracht

Vertel de leerlingen van het eerste groepje dat ze samen een gedichtje van twee zinnen gaan maken dat rijmt en dat gaat over hun lievelingsdier. In de eerste zin zit beginrijm, bijvoorbeeld Harry de hond. De tweede zin rijmt op de eerste zin door woordrijm: 1. Harry de hond 2. Heeft een grote mond. Wijs op de rijmwoorden die ze eerder bedacht hebben: Gis de Geit, Milo Mol, Karel de Kater, Miep de Muis, Harrie de Hond. Ze mogen hun lievelingsdier eerst tekenen. In de regel eronder schrijven of stempelen ze de naam en het dier. Daarna bedenken ze een zin die rijmt op het dier.

Vertel dat de gedichtjes een plaats krijgen in de dichtbundel. De kinderen in de klas zullen het leuk vinden om alle gedichtjes te lezen.

Fase 3: Hulp tijdens het schrijven

Herhaal kort wat de kinderen gaan doen: ze verzinnen hun dier met naam, tekenen het dier en verzinnen het gedichtje.

Geef voorbeelden om de uitleg voor de kinderen concreet te maken:

Miep de muis
is laat thuis

Harrie de hond
Heeft een grote mond

Poekie de Poes
likt van de appelmoes

Bas de Beer
zwemt in het meer

Katja de koe
is heel erg moe

Help de kinderen die niet vooruit kunnen. Bijvoorbeeld bij het bedenken van de namen voor de dieren: bespreek samen de eerste letter van het dier. Kunnen ze die letter al schrijven? Bijvoorbeeld: Koe is met de K, Beer is met de B, Wolf is met de W, Geit is met de G. Het gaat er in de eerste plaats om dat ze de naam en het dier zelf bedenken, niet dat ze dit ook al op kunnen schrijven.

Welke naam past bij de koe, de beer, de hond, de wolf? Het gaat steeds om dezelfde beginletter: Klara de Koe, Bart de Beer, Hassan de Hond, Tirza de Tijger, Wobke de Wolf, Gis de Geit, Lilly de Leeuwin, Vera de Vlinder. Maak dit duidelijk door overdreven te articuleren en door het zelf op te schrijven en te wijzen op dezelfde letters.

Bedenk vervolgens samen met het kind allemaal woorden die op dat dier rijmen. Help nu een keuze maken: wat wil je dat jouw dier doet in het gedicht? Hier komen de actiewoorden uit de drie eerder gemaakte taaltekeningen weer terug! Als het lukt, laat de leerlingen dan een kort zinnetje bedenken dat rijmt op de eerste zin:

Bas de Beer
zwemt in het meer

Voor sommige kinderen in groep 1-2 is dit nog moeilijk. Geef hen een eenvoudiger opdracht. Ze mogen een onzinrijmpje maken. Ze kunnen dan toch het dier tekenen.

Het schrijven kunnen de meeste kinderen niet alleen. Er zijn verschillende opties:

- De leerkracht schrijft de twee zinnen op.
- De leerlingen stempelen de zinnen of schrijven de zinnen na.
- De leerlingen schrijven de zinnen zelf (invented spelling).

Het gaat erom dat de kinderen spelenderwijs kennismaken met beginrijm en woordrijm. Het moet geen technische oefening worden. Door het (samen met hen) te doen wordt het klankbewustzijn spelenderwijs vergroot. Nog belangrijker is dat kinderen plezier krijgen in het spelen met taal en in het luisteren naar en schrijven van gedichtjes. Ook wordt een basis gelegd voor het met plezier leren lezen in groep 3.

Fase 4: Bespreken van de teksten

Wanneer de leerlingen klaar zijn, gaan ze hun werk bekijken. Dit is een eerste kennismaking met het leren bespreken van teksten. Laat ze reageren op elkaars gedichtjes.

Geef de leerlingen tenslotte een van de twee volgende opdrachten, zodat ze zich ervan bewust worden dat ze geoefend hebben met beginrijm en woordrijm:

- Kleur dezelfde beginletters met een stift blauw (**b**as de **b**eer) (=beginrijm) OF
- Kleur de rijmwoorden geel (bas de **beer**, zwemt in het **meer**) (woordrijm)

Tip: beginrijm is lastiger: laat dit door leerlingen doen die veel belangstelling hebben voor geschreven taal.

Miep de **m**uis
is laat **t**huis

NB: kinderen hoeven geen hoofdletters te gebruiken en het is prima wanneer zij het door elkaar gebruiken.

Sluit af met een korte terugblik op de drie lessen waarin ze gedichtjes gemaakt hebben.

Vertel dat ze al heel veel weten van gedichten. Een gedicht kun je herkennen aan de vorm: het is vaak kort, bestaat uit een paar woorden of zinnen. Vaak worden woorden of zinnen herhaald, er is een bepaald ritme en sommige gedichten rijmen, maar dat hoeft niet.

Fase 5: Publiceren van de teksten

Alle gedichten (tekeningen) uit deze les worden toegevoegd aan de dichtbundel die in de klas komt te liggen, in de boekenhoek. De kinderen kunnen op deze manier hun eigen en andermans werk bekijken en herlezen, wat motiverend is en het lees- en schrijfplezier aanwakkert.

Tip: je kunt aan deze reeks activiteiten ook nog drama koppelen. De leerlingen kunnen met attributen verbeelden wat ze hebben getekend en geschreven. Het handigste is om dit in de speelzaal te doen, of in ieder geval ergens waar genoeg ruimte is.